

Порядок урегулирования сомнительной, безнадежной задолженности по умершим заемщикам

Банком был выдан кредит физическому лицу. Через некоторое время физическое лицо умерло, успев вернуть кредит и проценты по нему только частично.

Переходят ли обязанности по возврату кредитных средств и процентов по кредиту к наследнику данного физического лица?

В каком порядке банк должен требовать от наследника погашения кредита?

Не всегда наследнику достаются от наследодателя одни лишь материальные блага. Данная консультация является примером того, что наследник может получить от наследодателя также и обязательства. О том, каким образом и в каком порядке должно происходить погашение обязательств по кредитному договору, заключенному в последствии умершим наследодателем – читайте ниже.

1. Статьей 598 Гражданского кодекса Украины (далее – ГКУ) предусмотрено, что обязательства должника прекращаются частично или в полном объеме на основаниях, установленных договором или законом.

2. Как следует из норм ст. 608 данного Кодекса, **обязательство прекращается смертью должника, если оно является неразрывно связанным с его личностью** и в связи с этим не может быть исполнено другим лицом (соответственно наследуются (а, следовательно, и не прекращаются) только обязательства, которые наследник может выполнить, и которые четко предусмотрены законом).

3. В понимании ст. 1216 ГКУ **наследованием** является переход прав и обязанностей (наследства) от умершего физического лица (наследодателя), к другим лицам (наследникам).

4. Нормами ст. 1218 того же Кодекса установлено, что **в состав наследства входят все права и обязанности**, принадлежавшие наследодателю на момент открытия наследства и не прекратившиеся в результате его смерти.

5. Статьей 1219 ГКУ **четко определен перечень прав и обязанностей**, которые не входят в состав наследства, среди которых определяются также права и обязанности, предусмотренные нормами ст. 608 данного Кодекса (то есть те, которые тесно связаны с личностью наследодателя).

6. Нормами ст. 1231 ГКУ предусмотрено, что **к наследнику переходит обязанность:**

- возместить имущественный вред (убытки), причиненный наследодателем;

- возместить моральный вред, причиненный наследодателем, который был присужден судом с наследодателя при его жизни;

- уплатить неустойку (штраф, пеню), которая была присуждена судом кредитором с наследодателя при жизни наследодателя;

- возместить наследниками в пределах стоимости движимого или недвижимого имущества, полученного ими по наследству, имущественный и моральный вред, которые были причинены наследодателем.

В соответствии с анализом приведенных норм гражданского законодательства можно сделать **вывод** о том, что в результате смерти заемщика – физического лица, обязательства по кредитному договору прекратились частично, на основаниях, установленных законом (в частности, положениями ГКУ о наследовании).

При этом к наследнику переходят обязательства по возврату банку задолженности по основному долгу и начисленным процентам **на момент смерти**. Прекращаются обязательства относительно возврата кредита частями, в соответствии с установленным графиком (ст. 1282 ГКУ), прекращается дальнейшее начисление процентов (поскольку ст. 1218 ГКУ определяет, что к наследнику переходят права и обязанности, которые принадлежали наследодателю на момент смерти), а уплата начисленных после смерти процентов – это обязательства, возникшие после смерти.

Кроме того, подтверждением этой позиции является норма ст. 1231 ГКУ, устанавливающая четкий перечень правомочностей, переходящих к наследнику, и среди которых отсутствует его обязанность в части уплаты процентов, начисленных после смерти наследодателя.

В соответствии с вышеприведенным считаем, что:

1. Обязательства по кредитному договору прекращаются частично.

2. К наследникам переходят обязательства в отношении возврата основного долга и процентов, **начисленных на момент смерти наследодателя**, и требования банка в дальнейшем к наследникам относительно их уплаты являются вполне обоснованными.

3. Начисление процентов по кредитному договору после смерти заемщика прекращается.

4. Осуществлять начисление процентов можно только в случае договоренности с наследником о расписке в выплате обязательств наследодателя (рефинансирование посредством заключения другого кредитного договора).

В соответствии с положениями статей 1281 и 1282 ГКУ кредитору умершего заемщика - наследодателя необходимо в течение 6 месяцев (с момента, когда кредитор узнал или должен был узнать об открытии наследства) предъявить свои требования к наследникам, принявшим наследство, независимо от наступления срока требования. При этом, наследники обязаны удовлетворить требования кредитора полностью (но в размере, не превышающем стоимость полученного в наследство имущества), и только в случае неисполнения наследниками требования кредитора (о погашении долга) последний вправе обратиться с иском в суд о взыскании долга в судебном порядке.

Именно обращение банка в суд с иском к наследнику (наследникам) о взыскании задолженности, причем в размере, существующем на дату обращения с иском, даст банку возможность урегулировать заявленную в иске сумму долга в порядке ст. 12 Закона Украины от 28.12.94 г. № 334/94-ВР «О налогообложении прибыли предприятий». Направление же банком исключительно

требования в адрес наследника (наследников) об уплате задолженности умершего заемщика не дает банку права налогового урегулирования этой задолженности.

Также следует учитывать, что поступающие от наследников средства в погашение долга (при условии, что принудительные меры по взысканию долга с наследников банком не применялись) являются добровольно уплаченными, поэтому должна применяться очередность погашения, установленная кредитным договором.

Михаил КУРОЧКА
партнер ЮК «Кей Пи Ди Мост»
(группа компаний «КПД Консалтинг»)

Товарная биржа: может ли неприбыльная организация стать плательщиком единого налога?

В соответствии с требованиями действующего законодательства учредителями зарегистрирована товарная биржа.

На практике в нашем регионе данные субъекты хозяйствования регистрируются в качестве плательщиков единого налога, поэтому учредители настояли на подаче письменного заявления в орган государственной налоговой службы по месту государственной регистрации для перехода в 2009 году на упрощенную систему налогообложения.

Учитывая тот факт, что согласно специальному закону товарные биржи имеют статус неприбыльной организации, меня, как бухгалтера на таком предприятии, волнует вопрос: не будут ли нарушены нормы законодательства, если такой хозяйствующий субъект будет являться плательщиком единого налога? Существуют ли какие-либо особенности ведения налогового и бухгалтерского учета в такой организации?

По нашему мнению, **такие сомнения не лишены оснований** и вот почему.

Упрощенная система налогообложения, учета и отчетности субъектов малого предпринимательства установлена Указом Президента Украины от 03.07.98 г. № 727 (в редакции Указа Президента Украины от 28.06.99 г. № 746/99) (далее – Указ).

Согласно п. 7 данного документа **действие этого Указа не распространяется** на:

- субъектов предпринимательской деятельности, на которых распространяется действие Закона Украины «О патентовании некоторых видов предпринимательской деятельности» в части приобретения специального патента;

- доверительные общества, страховые компании, банки, другие финансово-кредитные и небанковские финансовые учреждения;

- субъектов предпринимательской деятельности, в уставном фонде которых доли, принадлежащие юридическим лицам - участникам и учредителям данных субъектов, которые не являются субъектами малого предпринимательства, превышают 25 процентов;

- физических лиц - субъектов предпринимательской деятельности, которые занимаются предпринимательской деятельностью без создания юридического лица и осуществляют торговлю ликеро-водочными и табачными изделиями, горюче-смазочными материалами;

Порядок врегулювання сумнівної, безнадійної заборгованості по померлим позичальникам

Банком було видано кредит фізичній особі. Через деякий час фізична особа померла, встигнувши повернути кредит та відсотки за ним тільки частково.

Чи переходять обов'язки з повернення кредитних коштів та відсотків за кредитом до спадкоємця даної фізичної особи?

У якому порядку банк повинен вимагати від спадкоємця погашення кредиту?

Не завжди спадкоємцю дістаються від спадкодавця одні лише матеріальні блага. Дана консультація є прикладом того, що спадкоємець може отримати від спадкодавця також і зобов'язання. Про те, яким чином і в якому порядку повинно відбуватися погашення зобов'язань за кредитним договором, укладеним згодом померлим спадкодавцем - читайте нижче.

1. Статтею 598 Цивільного кодексу України (далі - ЦКУ) передбачено, що зобов'язання боржника припиняються частково або у повному обсязі на підставах, встановлених договором або законом.

2. Як впливає з норм ст. 608 даного Кодексу, **зобов'язання припиняється смертю боржника, якщо воно є нерозривно пов'язаним з його особою**, й у зв'язку з цим не може бути виконане іншою особою (відповідно успадковуються (а, отже, і не припиняються) тільки зобов'язання, які спадкоємець може виконати, та які чітко передбачені законом).

3. У розумінні ст. 1216 ЦКУ **спадкуванням** є перехід прав та обов'язків (спадщини) від померлої фізичної особи (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

4. Нормами ст. 1218 того ж Кодексу встановлено, що **до складу спадщини входять усі права та обов'язки**, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

5. Статтею 1219 ЦКУ **чітко визначено перелік прав та обов'язків**, які не входять до складу спадщини, серед яких визначаються також права та обов'язки, передбачені нормами ст. 608 даного Кодексу (тобто ті, що тісно пов'язані з особою спадкодавця).

6. Нормами ст. 1231 ЦКУ передбачено, що **до спадкоємця переходить обов'язок**:

- відшкодувати майнову шкоду (збитки), яка була завдана спадкодавцем;

- відшкодування моральної шкоди, завданої спадкодавцем, яке було присуджено судом зі спадкодавця за його життя;

- сплатити неустойку (штраф, пеню), яка була при-суджена судом кредиторіві зі спадкодавця за життя спадкодавця;

- відшкодувати у межах вартості рухомого чи нерухомого майна, яке було одержане ним у спадщину, майнову та моральну шкоду, яка була завдана спадкодавцем,

Відповідно до аналізу наведених норм цивільного законодавства можна зробити **висновок** про те, що внаслідок смерті позичальника - фізичної особи, зобов'язання за кредитним договором припинилися частково на підставах, встановлених законом (зокрема, положеннями ЦКУ про спадкування).

При цьому до спадкоємця переходять зобов'язання з повернення банку заборгованості за основним боргом та нарахованими відсотками **на момент смерті**. Припиняються зобов'язання щодо повернення кредиту частинами, відповідно до встановленого графіка (ст. 1282 ЦКУ), припиняється подальше нарахування відсотків (оскільки ст. 1218 ЦКУ визначає, що до спадкоємця переходять права та обов'язки, які належали спадкодавцю на момент смерті), а сплата нарахованих після смерті відсотків - це обов'язки, що виникли після смерті.

Крім того, підтвердженням цієї позиції є норма ст. 1231 ЦКУ, що встановлює чіткий перелік правочинностей, що переходять до спадкоємця, і серед яких відсутній його обов'язок в частині сплати відсотків, нарахованих після смерті спадкодавця.

Відповідно до вищезазначеного вважаємо, що:

1. Зобов'язання за кредитним договором припиняються частково.

2. До спадкоємців переходять зобов'язання щодо повернення основного боргу та відсотків, **нарахованих на момент смерті спадкодавця**, і вимоги банку в подальшому до спадкоємців щодо їх сплати є цілком обгрунтованими.

3. Нарахування відсотків за кредитним договором після смерті позичальника припиняється.

4. Здійснювати нарахування відсотків можна тільки у разі домовленості зі спадкоємцем про розстрочку виплати зобов'язань спадкодавця (рефінансування за допомогою укладання іншого кредитного договору).

Відповідно до положень статей 1281 та 1282 ЦКУ кредиторів померлого позичальника - спадкодавця необхідно протягом 6 місяців (від дня, коли кредитор дізнався або міг дізнатися про відкриття спадщини) пред'явити свої вимоги до спадкоємців, які прийняли спадщину, незалежно від настання строку вимоги. При цьому, спадкоємці зобов'язані задовольнити вимоги кредитора повністю (але в розмірі, що не перевищує вартість одержаного у спадщину майна), і тільки у разі невиконання спадкоємцями вимоги кредитора (про погашення боргу) останній має право звернутися з позовом до суду про стягнення боргу в судовому порядку.

Саме звернення банку до суду з позовом до спадкоємця (спадкоємців) про стягнення забор-

гованості, причому в розмірі, що існує на дату звернення з позовом, надасть банку можливість врегулювати заявлену в позові суму боргу в порядку ст. 12 Закону України від 28.12.94 р. № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств». Направлення ж банком виключно вимоги на адресу спадкоємця (спадкоємців) про сплату заборгованості померлого позичальника не дає банку права податкового врегулювання цієї заборгованості.

Також слід враховувати, що кошти, які надходять від спадкоємців з метою погашення боргу (за умови, що примусові заходи зі стягнення боргу із спадкоємців банком не застосовувалися), є добровільно сплаченими, тому повинна застосовуватись черговість погашення, що встановлена кредитним договором.

Михайло КУРОЧКА

*партнер ЮК «Кей Пі Ді Міст»
(група компаній «КПД Консалтинг»)*

Товарна біржа: чи може неприбуткова організація стати платником єдиного податку?

Відповідно до вимог чинного законодавства засновниками зареєстрована товарна біржа.

На практиці в нашому регіоні дані суб'єкти господарювання реєструються як платники єдиного податку, тому засновники наполягли на поданні письмової заяви до органу державної податкової служби за місцем державної реєстрації для переходу в 2009 році на спрощену систему оподаткування.

Враховуючи той факт, що згідно зі спеціальним законом товарні біржі мають статус неприбуткової організації, мене, як бухгалтера на такому підприємстві, хвилює питання: чи не буде порушено норм законодавства, якщо такий суб'єкт господарювання буде платником єдиного податку? Чи існують які-небудь особливості ведення податкового та бухгалтерського обліку в такій організації?

На нашу думку, такі сумніви небезпідставні й ось чому.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва встановлена Указом Президента України від 03.07.98 р. № 727 (у редакції Указу Президента України від 28.06.99 р. № 746/99) (далі - Указ).

Згідно з п. 7 даного документа дія цього Указу не поширюється на:

- суб'єктів підприємницької діяльності, на яких поширюється дія Закону України «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності» в частині придбання спеціального патенту;

- довірчі товариства, страхові компанії, банки, інші фінансово-кредитні та небанківські фінансові установи;

- суб'єктів підприємницької діяльності, у статутному фонді яких частки, що належать юридичним особам - учасникам та засновникам даних суб'єктів, які не є суб'єктами малого підприємництва, перевищують 25 відсотків;

- фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи і здійснюють торгівлю лікєро-горілчаними та тютюновими виробами, пально-мастильними матеріалами;

- спільну діяльність, визначену пунктом 7.7 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств».